

JENS-MARTIN ERIKSEN

**BELI KONOPAC
ZA
FILIPA DEPREA**

roman

s danskog preveo Predrag Crnković

Rekonstrukcija ovog izveštaja

Ovo je priča Filipa Deprea, a jedan njen deo priča on sâm. Voleo bih da je mogao da je ispriča celu.

Nisam čuo glasa od njega otkako mi je sa ženevskog aerodroma poslao mejl s priheftanom datotekom dok mi je u poruci pisao o o haotičnom putu u Albaniju, Kosovo i Srbiju. Pored toga, mejl je sadržavao još jednu datoteku s putopisnim esejom koji je pisao za *Sandi Tajms* neposredno pošto se upleo u neakve dramatične događaje.

Datoteku sa svojim dnevničkim zabeleškama poslao mi je pre svega da mu poslužim kao bekap. To je bila procedura koju smo obojica s vremena na vreme koristili dok smo bili na putu, kada nikad nismo mogli znati da li ćemo se vratiti kući sa svojim kompjuterom, dragocenim rukopisima i drugim ličnim stvarima. A što se tiče eseja, mogao sam da ga pročitam iz čiste radoznalosti, pisao mi je. On se bavio svojim putešestvijem na Kosovo gde je obišao sufiste kao i pokušajem da razume tamošnje konflikte između nacije i religije. Ali, kada ni posle više pokušaja nisam uspeo da uspostavam kontakt s njim – a on mi nije odgovarao ni na mejlove – bacio sam se na njegov izveštaj s putovanja na Balkan. Pokazalo se da je to bio lapidaran tekst, koji se sastojao pretežno od kratkih beleški, sve ukupno oko 40 strana, ali iz čega sam ipak mogao da nazrem šta je imao na umu. Na nekim drugim mestima u tekstu lako sam, štaviše, mogao da se složim s njegovim jezgrovitim zaključcima. To je bilo zbog jednostavnosti sadržaja, zbog toga što sam već poznao neke od spomenutih osoba, kao i zbog toga što sam i

previše dobro znao šta te osobe misle o Filipu Depreu u pogledu političkih i istorijskih misterija na Balkanu. Osim toga, u više navrata sam te iste teme bistrilo i s njim. Obojica smo putovali na Balkan i pisali odande otkako su počeli ratovi devedesetih godina prošlog veka. Ali, kada treba rekonstruisati te elemente u priповesti, koja se bavi ženom koju je on sreo, kada treba oživeti ono što mu je poverila, takoreći ispovedila, sve tenjene mnogostruke idiosinkrazije da tako kažem, naročito susret s njenim bratom i u celini uzet više strana njene priče, e onda u toj rekonstrukciji zadržavam izvesnu slobodu. Detaljnije sam razvio te osobe i epizode o kojima je dotična žena govorila Filipu Depreu na osnovu pribeležnih činjenica. Smatram da su tako opisani događaji veoma verovatni na osnovu mog iskustva posle mnogo godina koje sam proveo kao novinar u ovom regionu. Ali, ti elementi – koji su prisutni jedino da bi obezbedili čitljivost i kontinuitet priče – ne iskrivljuju fakte što su osvedočeni u Depreovom tekstu i koji su od fundamentalne važnosti da bi se razumela dramatična zbivanja kojima je on bio, da tako kažemo, izložen.

Ali, najpre sam njegov dnevnik podelio sa *Sandi Tajmsom*, koji sam kontaktirao kada nekoliko dana nisam čuo ni glasa od Filipa Deprea. Sve što sam mogao da zaključim iz njegovih beleški izgledalo je i previše uznemirujuće, pa sam razgovarao s ljudima iz redakcije o tome da li da već tada zatražimo istragu, da li da prijavimo njegov nestanak, ali, oni su mi dali na znanje da su sve formalne inicijative u tom smislu, što se tiče britanskih vlasti, već pokrenute.

Tako je sve ovo počelo. Odonda mi beleške iz njegovog dnevnika stoje u kompjuteru. To je bilo 2002. Deset godina kasnije počeo sam da rekonstruišem njegovo putešestvije i da pišem ovaj izveštaj. Na godišnjicu dakle. Pišem evo već dve godine.

Mogu da razbijam glavu o tome kada se Filip Depre za svagda podao ovoj albanskoj misteriji. Jer, on mi izgledao kao neko ko je u sebi nosio izvestan senzibilitet, osećanje za pravi trenutak kada treba da napusti određenu priču.

U ovom izveštaju izgleda kao da je on ipak izgubio osećaj koliko dugo može da je pripoveda i oстане živ. Zamišljam da taj izveštaj u stvari izgleda kao beli konopac koji vodi u kriminalnu i političku močvaru tokom njegovih dramatičnih putovanja po Kosovu i Albaniji. Beli konopac izgleda da ga je sve vreme vodio tim zlokobnim krajolikom. A ako ga on samo bude pratio, mislio je Filip valjda, moći će da nacрта mapu događaja o kojima priopoveda. Ali, s vremena na vreme, čovek mora da se osvrne. Da vidi dokle je stigao i kuda će dalje. Drugim rečima, valja se ponekad i povući i ne nastaviti put, odustati od priče bez obzira na to koliko primamljivo ili čak nužno može izgledati da se nastavi. Sasvim jednostavno: zato što ako se nastavi put tragom belog užeta, to nosi i preveliki rizik. A Filip Depre je uprkos svemu nastavio.

Znam, ipak, da ovo nije samo priča o glupom čoveku koji je izgubio osećaj za opasnost, iako na prvi pogled najviše liči baš na to. Na priču, dakle, o začaranom čoveku, koga je zavela i zbunila jedna žena, što je niotkuda stigla, jednog dana u nekoj albanskoj selendri na jugu Albanije gde se on odmarao, sedeo i pisao u bašti nekog restorana. Jer, ja verujem i to da je njegovoj propasti kumovao i njegov zanat spisateljskog obrtnika, njegov novinarski način života, njegova glad za senzacijom, te sledstveno tome i utisak da je naleteo na najveću priču koju je u životu pisao i za koju se vredelo baciti u istraživanje. Ali, u ondašnjoj sadašnjosti u kojoj je živeo, u trenutku dok prvi put sreće tu Albanku, i dok je prati, to je tek nagoveštaj. Sve vreme on ima utisak da nešto predoseća. Tada još nema nikakve priče,

nema ničeg konkretnog. Tada još nije ništa mogao da razume niti da ičemu nasluti domet. Već je to bilo samo jedno naslućivanje, da taj apsurdni niz događanja koji su im oboma ispunjavali iz dana u dan zadobijaju sve više smisla. Svaka nova slučajnost, svaka nova epizoda, svaka nova zgoda, neprestano su ga vodile sve dalje i dalje tragom tog belog konopca, i uvodili ga u nove događaje dajući mu osećaj da se sve to i previše nametalo a da bi bilo besmisleno i tek slučajno. Osećao je da će se to, čemu je prepustio da ga vodi od samog početka, materijalizovati u priči, čiji je nužni deo postao i on sâm, da bi mogao sam sebe da podnese. Tako je, eto, počelo, a tako se i nastavilo.

Godinama posle ovih događaja često sam se pitao da li sam mogao da učinim išta smisljeno pošto sam saznao za njegov nestanak i pošto sam pročitao njegove dnevničke zabeleške. Nešto više nego da ih samo podelim s njegovom redakcijom, a koja ih je tek prosledila britanskoj policiji.

Ovo osećanje krivice za mene je kao zatvor, kao kompulzivna misao od koje ne mogu pobeći. Dramaturgija je svaki put istovetna. Objašnjavam kvalitete Filipa Deprea i to kako je u svom načinu života i publicističkom zanatu video smisao. I kako je on u početku upravo zato sledio tu priču koje se dočepao. To može da liči na fikciju, znam, kao i toliki dramatični konflikti u koje možemo upasti na mestima gde se dešavaju nepredviđeni događaji. Sve dok to u jednom jedinom fatalnom trenutku ne postane previše stvarno. A ipak je on nastavio, iako je priča odavno postala *previše stvarna*. Stoga nikada nisam uspeo da razumem to što se dogodilo pre deset godina. Pa sam se poduhvatio rekonstrukcije te priče da bih ustanovio šta se dogodilo, a time pokušao da pogodim kako je to Filip Depre možda doživeo događaje dok su se dešavali.